

¿Sortir de la trampa?

Abandonar la trampa nacional-estatista del TC amb l'Estatut serà complicat i tindrà costos no menors

JOSEP MARIA VALLÈS, Catedràtic de Ciència Política de la UAB

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 12 de juliol del 2010

La manifestació de dissabte pot ser vista com un fet circumstancial, espectacular en les seves dimensions però amb l'abast limitat al resultat de les futures eleccions o fins i tot a la revisió del mapa de partits. Que no és pas poca cosa. Però, al meu entendre, ha de ser percebuda com a expressió d'un moviment de fons registrat en dades anteriors. Dades ja conegudes, tot i els esforços d'alguns per ignorar-les o deformar-les. En primer terme, l'aspiració àmpliament majoritària de la societat catalana d'incrementar la seva pròpia capacitat de govern.

Durant la gestació de l'Estatut del 2006 es va insistir en el fet que l'assumpte era un capritx de la seva classe política aliè als catalans del carrer. Amb tot, les enquestes assenyalaven persistentment que entre el 65% i el 75% dels catalans consideraven necessari o molt necessari ampliar l'autogovern, que les grans decisions polítiques s'havien d'adoptar a Catalunya o que s'havia de modificar el sistema de finançament. Interrogats sobre quina forma convenia al govern de Catalunya va créixer el nombre de persones que s'inclinaven per fórmules més radicals que la vigent autonomia constitucional. Segons les dades del CIS (adscriu a la presidència del Govern espanyol), els que optaven per un Estat propi en una federació espanyola o per un Estat independent havien passat d'un terç a gairebé un 60% dels enquestats.

Aportem més dades. Al llarg de les dues últimes dècades creixia el nombre de ciutadans que s'identificaven només com a catalans o com a més catalans que espanyols: del 20% al 40%, aproximadament. I es reduïa el dels que se sentien només espanyols o més espanyols que catalans: del 30% al 12%. Juntament amb ells, persisteix –i és una dada molt rellevant– un ampli sector que es declara tan català com espanyol: al voltant del 40%-45% de la població.

Són pistes d'un corrent de fons. Que el procés estatutari fatigués l'opinió no significava, doncs, una indiferència ciutadana davant la qüestió de l'autogovern tal com es predicava des de sectors polítics i mediàtics. La manifestació tampoc pot ser interpretada sense comptar amb aquestes dades. Ignorar-les ens portaria a decisions tan temeràries com les que van adoptar el Partit Popular recorrent l'Estatut o el Tribunal Constitucional admetent el recurs i inclinant-se en la seva sentència per una interpretació decimonònica, petrificada i autista de l'acord constitucional del 1978. Tancant-se en categories juridicopolítiques sobrepassades pels fets, el tribunal va caure en una trampa sense sortida. Va ser incapaç de resoldre un problema polític de tanta envergadura i la seva intervenció no ha fet sinó empitjorar-lo. Entestar-se –tal com fa la sentència– en la idea que a cada Estat li correspon una sola nació i, en consonància, que a cada nació li correspon un Estat propi és tancar-se en el vell nacional-estatisme del segle XIX. Tota la seva doctrina sobre sobirania, competències i finançament es fa derivar d'aquesta equació. D'aquest discurs agafen força i justificació les reclamacions independentistes que beuen de la mateixa font.

¿Quines són les perspectives que s'obren ara? Acatar els termes de la resolució del tribunal –amb aplaudiment o amb resignació– equival a la

permanent confrontació política i judicial. Si es replica el seu discurs –és a dir, si s'hi respon amb la seva reproducció– proposant només la independència formal, no es poden descartar costos aguts per a la convivència catalana: una part del 45% dels que se senten tan catalans com espanyols poden viure la proposta independentista com una difusa amenaça i aquest fet pot conduir aquest col·lectiu a postures defensives que no sostenia fins ara. Una altra variable que cal considerar és la incerta reacció del 15% de la població d'origen extracomunitari, en precària situació econòmica i civil.

En aquest context, la sortida de la trampa nacional-estatista serà complicada i tindrà costos no menors. Convé prevenir-los o mitigar-los, especialment pel que fa a la concòrdia civil del país. Serà la missió dels que ocupen posicions de responsabilitat. I no només en la política: també en el món sindical i empresarial, en l'àmbit mediàtic, cultural i acadèmic. No es pot renunciar a les exigències de reconeixement col·lectiu i capacitat política que formula des de fa anys la societat catalana. Però s'ha de demostrar amb les polítiques socials i culturals de les nostres administracions que aquest procés no pot ni ha d'anar en detriment de l'harmonia social interna. S'ha de desenvolupar un discurs polític que substitueixi les velles categories de l'Estat-nació per fórmules flexibles com les que s'experimenten en alguns estats de la Unió Europea. I cal guanyar amb sobrietat i solvència la comprensió d'actors internacionals que també compten en aquesta història. Es tracta d'un esforç a mitjà i llarg termini que es desapropietarà si no s'acompanya amb la necessària combinació d'ambició i pragmatisme que permetria sortir de la trampa tant a la Catalunya que es va manifestar dissabte com a la Catalunya que es va quedar a casa.